

Highlighting Iran's Social Cleavage In Foreign Persian-Language Media (Case: BBC Persian In September -October 2023 Protests

By: Sajad ImaniPour, Ph.D.

Abstract:

Media has been considered one of the most influential intellectual authorities of public opinion in contemporary societies. The protests of 2023 due to the suspicious death of Mahsa Amini provided a suitable pretext for providing content in line with the media goals of Persian-language channels in order to influence public opinion. A brief review of the content produced by foreign Persian-language networks has shown that these media focus on Iran's social Cleavage and exacerbate them. In order to clarify the path of these channels in highlighting Iran's social Cleavage, the BBC Persian news channel was selected. Since access to social networks is easier and more public than satellite channels, the page of this news network on the Instagram social network was examined. The data collection method in this study was theme analysis, and its sample was selected in accordance with 4 time periods related to the turning points of the protests, and a total of 141 posts. The selected posts were qualitatively analyzed using thematic analysis method, and 410 primary descriptive themes, 36 secondary descriptive themes, 10 interpretive themes, and 5 comprehensive themes were extracted. The themes of interest in this media were: the confrontation between people and government, the inefficiency of the government and the incompetence of officials, the deprivation and oppression of women in Iran, and normalizing the no hijab in Iranian society, which in the theoretical literature of the research are mainly classified under the political gap (state-nation).

Keywords: *Public Opinion, Instagram, BBC Persian, Social Cleavage, The protests of 2023.*

 Ph.D Student in Culture & Communication, Faculty of Art, Media and Cyberspace, Imam Hussain University, Tehran, Iran
sajad.imanipour@ihu.ac.ir

Received: 2024/11/11

Accepted: 2025/03/17

DOI: 10.22082/CR.2025.2044379.2749

برجسته‌سازی شکاف‌های اجتماعی ایران در رسانه‌های فارسی زبان خارجی مورد مطالعه بی‌بی‌سی فارسی در ناآرامی‌های شهریور - آبان ۱۴۰۱

سجاد ایمانی‌پور[✉]

چکیده

رسانه را یکی از اثرگذارترین مراجع افکار عمومی در جوامع معاصر دانسته‌اند. اعتراضات سال ۱۴۰۱ به دلیل مرگ مشکوک مهسا امینی، دستاویز مناسبی برای پرداختن به محتوای متناسب با اهداف رسانه‌ای شبکه‌های فارسی‌زبان و اثرگذاری بر افکار عمومی فراهم آورد. بررسی اجمالی محتوای تولیدات شبکه‌های فارسی‌زبان خارجی، تمرکز این رسانه‌ها را بر شکاف‌های اجتماعی ایران و تشدید آنها نشان می‌دهد. برای روشن شدن عملکرد این شبکه‌ها در برجسته‌سازی شکاف‌های اجتماعی ایران، شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی برگزیده شده و با توجه به دسترسی آسان‌تر و عمومی‌تر به شبکه‌های اجتماعی در قیاس با شبکه‌های ماهواره‌ای، صفحه این شبکه خبری در شبکه اجتماعی اینستاگرام مورد بررسی قرار گرفته است. روش جمع‌آوری داده‌ها متن‌کاوی بوده و نمونه، متناسب با ۴ بازه زمانی مرتبط با نقاط عطف اعتراضات انتخاب شده است که در مجموع ۱۴۱ پست را شامل می‌شود. پست‌های منتخب با روش تحلیل مضمون مورد تحلیل کیفی قرار گرفته‌اند و ۴۱۰ مضمون توصیفی اولیه، ۳۶ مضمون توصیفی ثانویه، ۱۰ مضمون تفسیری و ۵ مضمون فراگیر استخراج شده است. براساس نتایج، مضامین مورد توجه ویژه این رسانه، عبارت بوده‌اند از: تقابل و رویارویی مردم و حکومت، ناکارآمدی حکومت و بی‌کفایتی مسئولان، محرومیت و مظلومیت زنان در ایران و قبح‌زدایی از بی‌حجابی در جامعه ایرانی، که در ادبیات نظری پژوهش، به‌طور عمده زیر عنوان شکاف سیاسی (دولت- ملت) قرار می‌گیرند.

واژگان کلیدی: افکار عمومی، اینستاگرام، بی‌بی‌سی فارسی، شکاف اجتماعی،

اعتراضات ۱۴۰۱

مقدمه و بیان مسئله

مقابله با مفاسد اجتماعی در تمامی جوامع و به‌خصوص در جوامع اسلامی سابقه‌ای دیرینه دارد. در تاریخ انقلاب اسلامی ایران نیز این موضوع مورد چالش و نقدهای بسیاری بوده است. یکی از طرح‌هایی که واکنش‌های زیادی به همراه داشت، اجرای طرح گشت ارشاد بود که همواره مورد نقد و بررسی صاحب‌نظران مختلف قرار می‌گرفت. اما در شهریور سال ۱۴۰۱ اتفاقی افتاد که افکار عمومی را علیه گشت ارشاد برانگیخت.

در ۲۲ شهریور سال ۱۴۰۱ دختر ۲۲ سال‌های از سوی گشت ارشاد دستگیر شد و سه روز پس از آن از دنیا رفت. حادثه مرگ این دختر جوان که از ایرانیان اهل سنت کرد بود (اعتماد آنلاین، ۱۴۰۱) که کشور را در مسیر التهابات اجتماعی و سیاسی مهمی قرار داد به‌عبارت‌دیگر، مرگ مهسا امینی دستاویزی شد که برخی رسانه‌ها آن را حاصل برخورد خشن نیروهای انتظامی در گشت ارشاد بدانند و با تکیه بر شکاف‌های اجتماعی مرتبط با قومیت، مذهب و ... که در جامعه ایرانی پیشینه دارند، افکار عمومی را علیه این اتفاق تحریک کنند و منجر به تشدید درگیری‌ها و ناآرامی‌های خیابانی شوند (نجفی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۳۹). این وقایع که از نگاه بسیاری از کارشناسان، دارای عمق اجتماعی بودند، شکاف‌های متعددی را فعال کردند (توحیدلو، ۱۴۰۲: ۱۴۶). این امر را می‌توان از حضور کنشگران متنوع، شامل زنان، جوانان، فرودستان و اقلیت‌های قومی و مذهبی در صحنه اعتراضات به خوبی دریافت؛ چرا که این کنشگران هر کدام، از گروهی برخاسته بودند که تحت فشار نابرابری‌های ناشی از شکاف‌های اجتماعی پنداشته می‌شدند (توحیدلو، ۱۴۰۲: ۱۷۰). به هر صورت، با شروع اعتراضات و پس از آن، آشوب‌های خیابانی، بستر مناسبی برای برخی رسانه‌های فارسی‌زبان فراهم آمد که با تکیه بر اتفاقات رخ داده در کشور، بر آتش اعتراضات دامن بزنند و تولیدات خود را همسو با تشدید نارضایتی مردمی و تعمیق شکاف‌های اجتماعی جهت‌دهی کنند.

از طرف‌دیگر، از ابتدای مهرماه ۱۴۰۱ و پس از وقوع آشوب‌های گسترده در کشور، برخی از شبکه‌های اجتماعی خارجی که از بسترهای ارتباطی اصلی میان رسانه‌های خبری فارسی‌زبان در خارج از کشور و مخاطبان خود در داخل بودند، در ایران دچار محدودیت شدند (عرشه آنلاین، ۱۴۰۱) و به این ترتیب، برای نشر مطالب و محتوای خود از کانال‌ها و شبکه‌های بین‌المللی استفاده کردند.

از این رو، کانال‌های رسمی این رسانه‌ها را می‌توان در شبکه‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های مجازی بین‌المللی نظیر تلگرام، توئیتر و اینستاگرام پیدا کرد. در این میان، نظرسنجی‌ها و آمارهای داخلی و بین‌المللی پیش از فیلترینگ نشان می‌دهند که بیشترین استفاده ایرانیان از شبکه‌های اجتماعی، مرتبط با شبکه‌های اجتماعی واتساپ و اینستاگرام بوده است. (نیک قلم، ۱۴۰۱)

پیام‌رسان اجتماعی واتساپ به دلیل ماهیت پیام‌رسانی و نداشتن امکان ایجاد کانال، از سوی خبرگزاری‌ها برای نشر محتوای رسمی مورد استفاده قرار نمی‌گرفت اما اینستاگرام پرمخاطب‌ترین شبکه اجتماعی در ایران بود که طبق نظرسنجی‌های مراکز افکارسنجی داخلی نظیر مرکز تحلیل اجتماعی متا، حتی پس از فیلترینگ نیز مرجعیت خود را در قیاس با رقبایش از دست نداد. در این پلتفرم صفحه مجازی شبکه ماهواره‌ای بی‌بی‌سی فارسی (با حدود ۱۹ میلیون دنبال‌کننده در آبان ۱۴۰۱) نرخ تعامل و مشاهده بالایی داشت چنان‌که همواره به‌عنوان بخشی از مهره‌های اصلی مدیریت افکار عمومی دشمن در عرصه رسانه شناخته می‌شود. در این پژوهش سعی شده است با تحلیل مضمون صفحه اینستاگرام بی‌بی‌سی فارسی از دیدگاه شکاف‌های اجتماعی به این پرسش پاسخ داده شود که مضامین اصلی حاکم بر تولیدات صفحه اینستاگرام شبکه بی‌بی‌سی فارسی مبتنی بر شکاف‌های اجتماعی ایران کدام‌اند؟ به این منظور، یک بازه زمانی در مجموع ۱۴ روزه، به‌عنوان روزهای مرتبط با نقاط عطف اعتراضات انتخاب شده است.

مبانی نظری

شکاف اجتماعی

شکاف‌های اجتماعی به آن دسته از تمایزات و تفاوت‌های پایدار میان گروه‌های مختلف در اجتماع گفته می‌شود که به رویارویی و صفا‌آرایی این گروه‌ها در مقابل یکدیگر می‌انجامند (اسماعیلی، ۱۳۷۸: ۲۲). به‌عبارت دیگر، شکاف‌های اجتماعی ناظر به آن دسته از تقابل‌های ساختاری هستند که موجب بروز گسست، صفا‌آرایی و گروه‌بندی در ساخت جامعه می‌شوند و گروه‌های اجتماعی را از یکدیگر جدا می‌سازند و در مقابل هم قرار می‌دهند و موجب ایجاد وضعیت دوقطبی می‌شوند، به‌طوری‌که همسو کردن دیدگاه‌های مختلفی که روبه‌روی یکدیگر قرار گرفته‌اند، به‌آسانی ممکن نباشد. (بشیری، ۱۳۹۷: ۹۹)

دیگر اندیشمندان نیز تعاریف گوناگونی از شکاف اجتماعی ارائه کرده‌اند. از جمله اینکه شکاف، به صورت بالقوه، خطوط و مرزهای تقسیم‌کننده یک جامعه، بر اساس معیارهایی مانند تفاوت نژادی، زبانی، مذهبی، سنتی و مدرن، طبقه، موقعیت و نقش‌های اجتماعی است (فلاناجان، ۱۹۸۲: ۶۴). همچنین گفته می‌شود که شکاف‌های اجتماعی در مورد مرزهایی به کار می‌روند که گروه‌های مختلف اجتماعی را از یکدیگر جدا و متمایز می‌سازند (داودی، ۱۳۸۱: ۲۲۴). اما در نهایت می‌توان گفت که تعریف دکتر بشیریه، تعریف منتخب این پژوهش است. هیچ جامعه‌ای پیدا نمی‌شود که بدون شکاف و یا دارای تک شکاف باشد به‌طور معمول در جوامع مختلف به دلیل تقسیم مسئولیت‌های اجتماعی، حسب و نسب، جنسیت و ... شکاف‌های متعدد وجود دارد. (عبادی، ۱۳۸۹: ۴)

انواع شکاف‌های اجتماعی از حیث موضوعی

شکاف‌ها را از منظر نوع آنها می‌توان به این ترتیب دسته‌بندی کرد:

۱. شکاف سیاسی: تفاوت، تفکیک و گروه‌بندی‌های رقابت‌جویانه برای کسب و مصرف قدرت یا سرمایه سیاسی، شکاف سیاسی است. از مصادیق آن، می‌توان شکاف میان جناح‌های مختلف سیاسی و همچنین به شکاف دولت - ملت اشاره کرد (پرچمی و درخشان، ۱۴۰۰: ۱۲). منظور از شکاف دولت - ملت، اختلال یا بی‌نظمی در رابطه میان دولت و جامعه است. (اسمعیل‌پور، ۱۳۹۷: ۳۲)

۲. شکاف فرهنگی: شکاف اجتماعی، تفاوت و تمایزات تقابلی در نظام باورها، اعتقادات، هنجارها و ارزش‌ها میان گروه‌های مختلف اجتماعی است. یکی از نمادهای بارز این شکاف در جوامع در حال گذار از سنت به مدرنیته قابل مشاهده است که بر اثر تغییر در جهت‌گیری‌های ارزشی و فرهنگی جامعه به وجود می‌آید (پرچمی و درخشان، ۱۴۰۰: ۱۲). از این‌رو، در این دست از جوامع که جامعه ایرانی نیز در زمره آنها قرار دارد (رستگار، ۱۳۹۹: ۴۳)، شکاف میان نوگرایی و سنت‌گرایی را می‌توان مهم‌ترین نوع از شکاف‌های فرهنگی دانست.

۳. شکاف قومی: شکاف قومی بر مبنای تفاوت‌های نژادی، زبانی و فرهنگی در اقوام مختلف شکل می‌گیرد (پرچمی و درخشان، ۱۴۰۰: ۱۲). این شکاف از آنجا ناشی می‌شود که در کشوری با حکومت واحد و دولت ملی، اقوامی با زبان

و فرهنگ مشخص، خود را در اقلیت می‌پندارند و در نظام سیاسی در حاشیه می‌بینند (ایوبی، ۱۳۷۷: ۲۳). در ایران نیز با توجه به حضور اقوام مختلف در کشور، مسئله شکاف قومی می‌تواند یکی از مهم‌ترین مسائل بالقوه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی معاصر به شمار آید. (فکوهی، ۱۳۸۵: ۱۲۷)

۴. شکاف دینی و مذهبی: این نوع شکاف، به معنای تمایز و گروه‌بندی میان پیروان ادیان و یا مذاهب مختلف یک دین و یا حتی پیروان فرقه‌های مختلف یک مذهب در جامعه است. بدیهی است این شکاف در جوامعی مانند ایران که دین نقش مهمی در آنها ایفا می‌کند، اهمیت بیشتری دارد. (پرچمی و درخشان، ۱۴۰۰: ۱۲ به نقل از ایوانز و نورثموربال^۱، ۲۰۱۷)

۵. شکاف جنسیتی: این نوع شکاف مرتبط با فاصله میان شیوه‌های رفتاری زنان و مردان و یا اعمال و دستاوردهای آنان در جامعه است. (فرهنگ کمبریج^۲، ۲۰۲۵)

شکاف‌های اجتماعی در ایران

ایجاد شکاف‌های اجتماعی فرایندی طبیعی در همه جوامع، به‌ویژه جوامعی است که در حال تحول و گذار کلان هستند (صالحی، ۱۴۰۰: ۲۲۰). تغییرات سریع در ارزش‌ها و فرهنگ یک جامعه که ناشی از مراحل گذار از سنت به مدرنیته است، منجر به پررنگ‌تر شدن مرزهای جدایی و تفکیک گروه‌های اجتماعی می‌شود. (پرچمی و درخشان، ۱۴۰۰: ۶)

جامعه ایرانی نیز به دلیل آنکه جامعه‌ای در حال گذار است، استعداد بالایی برای تولید شکاف‌های اجتماعی یا تعمیق آنها دارد، شکاف‌هایی که موجب گروه‌بندی جامعه می‌شود و افراد را به منازعه می‌کشانند. جوامع در حال گذاری مانند ایران از سویی، درگیر شکاف‌های سنتی کم‌وبیش فعال هستند و از سوی دیگر، شکاف‌های جامعه مدرن را در خود می‌پرورانند. ضمن اینکه تغییرات اجتماعی رخ داده در جامعه ایرانی که در بستر همان گذار از سنت به مدرنیته پدید آمده‌اند، در ایجاد و شکل‌گیری شکاف‌های اجتماعی نقش داشته‌اند. تغییراتی نظیر رشد استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی، افزایش جمعیت و تغییرات هرم سنی، افزایش شهرنشینی، افزایش سطح

1. Evans & Northmore Ball

2. CambridgeDictionary: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gender-gap>

تحصیلات و میزان سواد و ... از جمله این تغییرات هستند (نصری و مرسلی، ۱۳۹۵: ۶۴). در ایران نیز شکاف‌های تاریخی متعددی ایجاد شده‌اند و پرورش یافته‌اند، از جمله شکاف دولت-ملت، شکاف مرکز-پیرامون، شکاف فرهنگی و شکاف طبقاتی که در سال‌های اخیر بیشتر ظهور و بروز یافته‌اند (روزخوش، ۱۴۰۰: ۱۷) و شکاف جنسیتی.

برجسته‌سازی

اولین مطالعات مربوط به نظریه برجسته‌سازی را استادان روزنامه‌نگاری دانشگاه کارولینای شمالی، دونالد شاو^۱ و مک کامبز^۲ در سال ۱۹۷۲ در پژوهشی با موضوع انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۹۶۸ در آمریکا انجام دادند. (دنزباخ، ۱۳۹۰: ۴۳۷)

براساس نظریه برجسته‌سازی، رسانه‌ها بر شناخت و نگرش مخاطبان خود و تعیین اولویت‌های ذهنی آنان از طریق انتخاب و برجسته‌سازی برخی موضوعات در قالب اخبار و گزارش‌های خبری تأثیر می‌گذارند. در نتیجه، رسانه‌های خبری نیز با برجسته‌سازی بعضی از موضوعات و رویدادها، بر آگاهی و اطلاعات مخاطبان خود تأثیر می‌گذارند و از این طریق می‌توانند بر این که مردم به چه چیزی می‌اندیشند، تأثیر بگذارند. مطابق با این نظریه، رسانه‌های خبری این قدرت را دارند که توجه عموم را به سمت مطلوب خود معطوف سازند و از مسائل و موضوعات دیگر دور کنند. در نتیجه می‌توان گفت رسانه‌ها می‌توانند با استفاده از این نظریه و منطبق بر آن، شناخت و ادراک مخاطبان را تغییر داده و با نظم دادن به دنیای پیرامون آن‌ها، برای ذهن آنان، نظم فکری ایجاد کند. (مهدی‌زاده، ۱۴۰۰: ۶۲)

سورین^۳ و تانکارد^۴ بیان می‌دارند که تأثیر برجسته‌سازی بر مخاطبان مختلف، یکسان نیست؛ بلکه با دو عامل مرتبط است. اول ارتباط اطلاعات مورد نظر به فرد، و دوم عدم اطلاع او از موضوع و رویداد. در نتیجه هرچه موضوع پیام و اطلاعات در آن، ارتباط بیشتری با مخاطب داشته باشند و مخاطب نیز اطلاعات کمتری در مورد آن موضوع داشته باشد، اثر برجسته‌سازی بیشتر است. (سورین و تانکارد، ۱۳۸۱: ۳۴۹-۳۴۵)

1. Donald Lewis Shaw
2. Maxwell McCombs

3. Werner Severin
4. James Tankard

چارچوب سازی

اما تأثیر رسانه‌ها بر افکار عمومی فراتر از آنچه در نظریه برجسته‌سازی مطرح است نیز می‌رود. طبق نظریه چارچوب‌سازی (قاب‌بندی) رسانه‌ها ابتدا از طریق برجسته‌سازی، توجه خود را بر بعضی رویدادها و وقایع متمرکز می‌کنند و سپس آن‌ها را در چارچوب معنایی خاصی قرار می‌دهند. از این رهگذر رسانه‌ها خصوصاً رسانه‌های خبری پس از آن‌که در گام اول (برجسته‌سازی) برای مخاطبان خود تعیین می‌کنند که به چه موضوعاتی بیندیشند، در گام دوم چگونگی فکر کردن را نیز از طریق چارچوبی از پیش ساخته و پرداخته شده، به مخاطبان تحمیل می‌کنند. بنابراین کار رسانه‌ها تنها انتخاب‌گری رویدادها و حوادث در میان اخبار (دروازه‌بانی) نیست. بلکه معنا دادن به آن اخبار نیز هست. (مهدی‌زاده، ۱۴۰۰: ۸۶)

انتمن^۱ چارچوب‌سازی را انتخاب شماری از وجوه واقعیت برای پرتوافکنی بر آن‌ها و تعدادی دیگر برای در سایه قرار دادن آن‌ها تعریف می‌کند. این پرتوافکنی به شکلی رخ می‌دهد که داستانی قابل پذیرش، باورپذیر و منسجم از ابعاد مختلف پدیده، برای مخاطب ارائه گردد. (مهدی‌زاده، ۱۴۰۰: ۸۶)

رسانه‌ها برای چارچوب‌سازی و تولید معنا برای مخاطبان، از تکنیک‌هایی مانند استفاده از واژگان با بارمعنایی خاص، استعاره‌ها، کنایه‌ها و ... استفاده می‌کنند. همچنین بخشی از فرایند چارچوب‌سازی، بافت‌زدایی ارتباط‌گر از رویدادهاست تا پس از آن امکان بافت‌زایی مجدد از آن رویداد یا پدیده برای رسانه وجود داشته باشد. به این ترتیب رویدادی آشنا که در رسانه ارائه شده است، هنگامی که در بافتی تازه ادراک می‌شود، تغییر ماهیت داده و آنچه که معمولاً آشنا به نظر می‌رسید، ممکن است برای مخاطب عجیب و ناآشنا بنماید. (مهدی‌زاده، ۱۴۰۰: ۸۸-۸۷)

پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش در جدول زیر آمده است. آنچه موجب تمایز این پژوهش با مطالعات گذشته می‌شود، تحلیل رسانه‌ای با ابتدا بر یک نظریه جامعه‌شناسی است. پژوهش‌های پیشین، در موضوع تحلیل رسانه‌های فارسی‌زبان خارجی، به‌طور عمده از پشتیبانی یک نظریه جامعه‌شناسانه محروم بوده‌اند. همچنین

1. Entman

مطالعات صورت گرفته در موضوع شکاف اجتماعی نیز اغلب از حیث نظری صرف و بدون تحلیل رسانه‌ای، به این مفهوم جامعه‌شناسانه پرداخته‌اند. شایان ذکر است که روش مورد استفاده در این پژوهش نیز با برخی پژوهش‌های پیشینی متفاوت است و نکته نهایی اینکه پژوهش حاضر، بازه زمانی روزآمدی را برای نمونه‌گیری و تحلیل برگزیده است.

جدول ۱.

نوع پژوهش	پژوهشگر (سال)	عنوان پژوهش	توضیحات
پایان نامه کارشناسی ارشد	بهجتی فرد (۱۳۹۲)	مقایسه گفتمان خبری سایت‌های فارسی زبان شبکه‌های العربیه و بی‌بی‌سی: مطالعه موردی اعتراضات عمومی در بحرین	بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌های دو شبکه خبری مورد نظر در مورد اعتراضات مردمی در بحرین با استفاده از روش تحلیل گفتمان ون‌دایک
پایان نامه کارشناسی ارشد	نوری ممرآبادی (۱۳۹۵)	مقایسه گفتمان خبری بی‌بی‌سی فارسی و صدای امریکا درباره پنجمین دوره انتخابات مجلس خبرگان رهبری	نمونه‌گیری هدفمند ۱۰ خبر از هر سایت و تحلیل گفتمان خبری دو شبکه مورد نظر با استفاده از روش ون‌دایک و مقایسه آنها و شناسایی گفتمان غالب: دوقطبی‌سازی انتخابات
پایان نامه کارشناسی ارشد	گودرزی (۱۳۸۹)	مقایسه گفتمان خبری خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (ایرنا) و سایت بی‌بی‌سی فارسی در مورد اخبار هسته‌ای ایران با تأکید بر مسئله ساخت تاسیسات هسته‌ای قم در فردو	نمونه‌گیری هدفمند ۱۰ خبر از هر خبرگزاری در بازه زمانی یک ماهه و روش تحلیل گفتمان ون‌دایک
پایان نامه کارشناسی ارشد	خزائی کوهپیر (۱۳۹۶)	مقایسه عملکرد شبکه خبر صداوسیما و شبکه ایران بی‌بی‌سی فارسی در واپسین دور مذاکرات هسته‌ای وین در ۱۳۹۴	استفاده از ۱۵ مصاحبه نیمه‌ساخت یافته با خبرگان حوزه خبر و رسانه و آرشیو دو شبکه یادشده به‌عنوان ابزار کمکی جمع‌آوری اطلاعات و تحلیل با استفاده از نظریه داده‌بنیاد

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

نوع پژوهش	پژوهشگر (سال)	عنوان پژوهش	توضیحات
پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد	زیبایی (۱۳۹۷)	مقایسه و بررسی عملکرد بی‌بی‌سی فارسی و رسانه ملی در یازدهمین انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران	استفاده از روش پژوهش کمی و گردآوری داده از طریق پرسشنامه بسته برای مورد مطالعه انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۹۲
مقاله	جلیلی و معینی‌پور (۱۳۹۹)	بازخوانی مواجهه راهبردی شبکه‌های فارسی‌زبان با نظریه مقاومت با تأکید بر شبکه‌های بی‌بی‌سی فارسی و من و تو	تحلیل کیفی نمونه‌ای از اخبار دو شبکه یادشده به‌عنوان نمونه‌هایی از شبکه‌های دولتی و خصوصی با استفاده از روش تحلیل مضمون استرلینگ
مقاله	فهمی‌فر، بشیر و فراس‌العضل (۱۳۹۵)	تحلیل گفتمان گزارش شبکه‌های تلویزیونی الجزیره، العربیه، بی‌بی‌سی عربی و العالم درباره انقلاب مصر	انتخاب ۱۰ گزارش از هر شبکه به‌طور تصادفی و تحلیل گفتمان آنها با روش پدام
مقاله	نعمتی‌انارکی و همکاران (۱۳۹۰)	مقایسه تطبیقی اخبار زنان در سایت‌های واحد مرکزی خبر، بی‌بی‌سی فارسی و صدای آمریکا در سال ۱۳۸۸	تحلیل محتوای اخبار مرتبط با زنان در سایت‌های خبری یادشده در طول سال ۱۳۸۸
کتاب	روزخوش (۱۴۰۰)	شکاف‌های اجتماعی در ایران	مجموعه‌ای از مقالات تألیف شده و پرداخت به توضیح مفهوم شکاف اجتماعی و برخی شکاف‌های اجتماعی در ایران
کتاب	نوریس پپیا و نیکی‌کدی (۱۳۸۸)	جامعه‌شناسی سیاسی شکاف‌های اجتماعی	پرداخت به شکاف‌های مختلف در کشورهای مختلف از منظر جامعه‌شناسی سیاسی و از حیث نظری
کتاب	رضایی (۱۳۹۷)	شکاف‌های جامعه ایرانی	بررسی شکاف‌های اجتماعی در جامعه ایرانی در سه قلمرو اجتماعی، فرهنگی و سیاسی

روش‌شناسی پژوهش

رهیافت کلی این پژوهش کیفی است که رویکردی اکتشافی و استقرایی دارد. مقصود از پژوهش کیفی، هرگونه پژوهشی است که نتایج آن از طریق عملیات آماری و روش‌های شمارشی قابل به دست آمدن نباشد. (مکسول^۱، ۱۹۹۶: ۱۷)

جمع‌آوری و نمونه‌گیری اطلاعات

در این پژوهش از شیوه متن‌کاوی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. به این منظور، با توجه به نفوذ شبکه بی‌بی‌سی فارسی در مخاطبان، پست‌های اینستاگرام این شبکه به‌مثابه متن برای تحلیل جمع‌آوری شده‌اند. روش نمونه‌گیری به‌کاررفته در این پژوهش، نمونه‌گیری هدفمند متناسب با شاخص‌های افکار عمومی بوده است و از داده‌های منتشر شده در بازه‌های زمانی وقوع حوادثی که امکان مانور رسانه‌ای با هدف تشدید شکاف‌های اجتماعی در آنها بوده، استفاده شده است. به این منظور، محتوای ۱۴ روز از صفحه اینستاگرام موردنظر به‌طور هدفمند و با توجه به نظریه شکاف و نقاط عطف تاریخچه اعتراضات انتخاب شده‌اند این ۱۴ روز در ۴ بازه زمانی قرار دارند که عبارت‌اند از تاریخ ۲۵ شهریور ماه (مرگ مهسا امینی) تا ۲۸ شهریور ماه، ۶ مهر (نشر ترانه برای ... شروین حاجی‌پور) تا ۸ مهر، ۳ آبان (یک روز مانده به حادثه تروریستی شاهچراغ) تا ۶ آبان (دو روز پس از حادثه تروریستی شاهچراغ) همزمان با چهارم مهسا امینی و ۲۵ آبان (کشته شدن کیان پیرفلک در حادثه تروریستی ایزده) تا ۲۷ آبان (روز تشییع پیکر او) یعنی در مجموع ۱۴ روز. این روزها از آن رو دارای اهمیت هستند که همزمان با وقایع ایام اعتراضات بوده‌اند و امکان مانور رسانه‌ای بر روی آنها به‌ویژه از منظر شکاف‌های اجتماعی آسان شده است. در نهایت تعداد پست‌های منتخب نمونه که مرتبط با شکاف‌های اجتماعی در بازه زمانی موردنظر بوده‌اند، ۱۴۱ پست بوده است.

دسته‌بندی و تحلیل داده‌ها

تحلیل مضمون دارای رویکردهای مختلفی است. در این پژوهش، از روش تحلیل مضمون با رویکرد شبکه مضامین استفاده شده است که رویکردی ترکیبی و کاربردی‌تر است. این رویکرد از سوی آتراید و استرلینگ^۱ (۲۰۰۱) مطرح شده است. شبکه مضامین، مضامین توصیفی (پایه) شامل کدها و نکته‌های کلیدی متن، مضامین تفسیری (سازمان‌دهنده) شامل مضمون‌های حاصل از ترکیب مضامین پایه و مضامین یکپارچه‌ساز (فراگیر) شامل مضامین سطح عالی را منظم می‌کند و در قالب نقشه تارنما، مضامین شاخص این سه سطح و ارتباط میان آنها را به نمایش می‌گذارد. در این پژوهش، فرایند کدگذاری داده‌ها در سه مرحله انجام شده است. مرحله اول، خود دارای دو گام است. گام ابتدایی، استخراج کدهای توصیفی اولیه است که منجر به استخراج مجموع ۴۱۰ کد توصیفی اولیه شده است. گام بعد نیز دسته‌بندی این کدها در کدهای عمومی‌تر و بزرگ‌تری است که در این پژوهش با نام کدهای توصیفی ثانویه آنها را می‌شناسیم. مرحله دوم، تحلیل و تفسیر اطلاعات و دسته‌بندی کدهای توصیفی ثانویه در دسته‌بندی‌های بزرگ‌تر است که منجر به ساخت کدهای تفسیری می‌شود و در نهایت در مرحله پایانی، با تعریف کدهای یکپارچه‌ساز، کدهای تفسیری مرحله قبل متناسب با شکاف‌های اجتماعی مرتبط با آنها، دسته‌بندی شده‌اند.

یافته‌های پژوهش

کدگذاری توصیفی مرحله اول

در این بخش، به دلیل حجم بالای تعداد پست‌ها و کدهای استخراج شده، از قرارگرفتن جدول کدهای توصیفی اولیه صرف‌نظر شده است.

1. Attride-Stirling

پژوهش‌های ارتباطی،
سال سی و یکم،
شماره ۴ (پیاپی ۱۲۰)،
زمستان ۱۴۰۳

جدول ۲. کدگذاری توصیفی مرحله دوم

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
گستره بالای اعتراضات و سراسری بودن آن	حضور گسترده مردم در مراسم تدفین مهسا امینی	(۱)
	حضور پرشمار مردم در مراسم تدفین مهسا	(۲)
	بالابودن گستره اعتراضات در شهرهای مختلف کشور	(۳)
	خشم عمومی و اعتراضات گسترده بی‌سابقه در مورد مرگ مهسا	(۴)
	پرطرفدار بودن اظهارات مه‌رمان مدیری علیه حکومت در اینستاگرام و فاصله‌گرفتن او از حکومت ایران	(۵)
	بالابودن تعداد معترضان در میان هنرمندان و بازیگران	(۶)
	اعتصاب فرهنگیان و اقشار گوناگون در ایران	(۷)
	حمایت سردار آزمون از معترضان	(۸)
	سکوت برخی اعضای صنف در برابر ستم به مردم	(۹)
	استقبال گسترده از آهنگ برای شروین در شبکه‌های اجتماعی	(۱۰)
	اعتراض بازیکنان فوتبال به کشته شدن مهسا	(۱۱)
	اعتراضات مردم به‌منزله صدای انبوه	(۱۲)
	اعتصاب گسترده دانشجویان و استادان در شهرها و دانشگاه‌های مختلف	(۱۳)
	اعتراض جمعی از هنرمندان به مرگ مهسا	(۱۴)
	اعتراض موسیقیدانان به خشونت و سرکوب پلیس و حمایت از بازداشت‌شدگان	(۱۵)
	حمایت بالای چهره‌های معروف از اعتراضات سراسری	(۱۶)
	بازدید بالای ترانه اعتراضی شروین (۴۰ میلیون بازدید)	(۱۷)
	طرح احتمال تغییر حکومت و تقاضای فزاینده مردمی برای آن	(۱۸)
	همراهی جمع کثیری از پزشکان با اعتراضات مردمی	(۱۹)
	افزایش تعداد معترضان در خیابان‌ها	(۲۰)
	اعتراض سراسری در تمام کشور	(۲۱)
	مشارکت اقشار و گروه‌های مختلف مردم در اعتراضات	(۲۲)

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
گستره بالای اعتراضات و سراسری بودن آن	فراخوان اعتصاب پزشکان	۲۳
	اعتراض ضمنی رئیس‌جمهور پیشین به شرایط معیشتی و آزادی‌ها و حقوق اساسی مردم	۲۴
	سراسری بودن تظاهرات	۲۵
	آمدن معترضان به خیابان‌ها پس از تاریک شدن هوا در شهرهای مختلف ایران	۲۶
	اعتصاب گسترده کسبه در شهرهای مختلف ایران	۲۷
	حضور معترضان علیه حکومت جمهوری اسلامی در خیابان‌ها	۲۸
	تظاهرات گسترده مردم در ایزده	۲۹
	استفاده از تعبیر «قیام» برای جنبش (زن، زندگی، آزادی)	۳۰
	خودداری اعضای تیم ملی از خواندن سرود ملی	۳۱
	ناراضیتی گسترده مردم	۳۲
اعتراضات و تجمعات ضد حکومتی	حضور جمعیت انبوه در خاکسپاری کیان پیرفلک	۳۳
	اعتراض علیه حکومت از سوی مردم	۳۴
	تجمع در اعتراض به مرگ مهسا	۳۵
	تجمع مردمی در اعتراض به مرگ مهسا	۳۶
	مخالفت مردم با سخنرانی نماینده مجلس	۳۷
	اعتصاب کسبه ساندجی در اعتراض به مرگ مهسا	۳۸
	انتقاد مردم از عملکرد نیروی انتظامی	۳۹
	سوزاندن سطل‌های زباله به نشانه اعتراض	۴۰
	قیام مردم علیه حکومت	۴۱
	اعتصاب گروهی از استادان در دانشگاه‌های مختلف از جمله دانشگاه هنر	۴۲
	تکرار ترانه شروین به شکل دیوارنویسی	۴۳
	ناراضیتی مردم از وضعیت کشور در سال‌های گذشته	۴۴
	لغو کنسرت وانصراف از ادامه فعالیت از سوی هنرمندان به نشانه اعتراض	۴۵
	تئوریزه کردن اعتراضات جوانان برای اصلاح شرایط	۴۶
	اعتراضات ضد حکومتی در روز چهلم مهسا	۴۷
	خواست مردمی برای تغییر سیاسی در ایران	۴۸
	تظاهرات مقابل مراکز دولتی در بوکان	۴۹

پژوهش‌های ارتباطی،
سال سی و یکم،
شماره ۴ (پیاپی ۱۲۰)،
زمستان ۱۴۰۳

ادامه جدول ۲.

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
شعار بر علیه رهبری و ارکان حکومت	خطاب دیکتاتور به مسئولان جمهوری اسلامی در شعارها	۵۰
	شعارهای مخالف جمهوری اسلامی و رهبری	۵۱
	شعار علیه نظام و رهبری	۵۲
	شعار علیه رهبری و نظام	۵۳
	شعار معترضان مبنی بر پس گرفتن ایران	۵۴
	شعارهای علیه حکومت در تهران	۵۵
	شعار مجاهدین خلق علیه نظام	۵۶
	شعار علیه مسئولان	۵۷
	حمایت رهبر اصلاح‌طلبان از شعار اصلی معترضان	۵۸
	شعار علیه رهبری	۵۹
	شعارهای ضد حکومتی از سوی معترضان	۶۰
	شعار علیه رهبری	۶۱
	شعار علیه بسیج و سپاه	۶۲
قانون‌شکنی و تشویق به اعتراض از راه‌های غیرقانونی	تشویق به اعتراض مردمی	۶۳
	تشویق به اعتصاب و اعتراض	۶۴
	تشویق به اعتراض و اعتصاب	۶۵
	تشویق به اعتصاب و اعتراض	۶۶
	استفاده از اصطلاح قیام برای اعتراضات در ایران	۶۷
	حمایت از اعتراضات	۶۸
	اعتراض به حکومت از سوی زنان و تشویق آنان به این امر	۶۹
	رعایت نکردن قوانین جمهوری اسلامی و اداره ارشاد از سوی یک هنرمند به منظور ابراز اعتراض	۷۰
	تشویق مردم به بی‌حجابی در محیط‌های عمومی	۷۱
	فراخوان برای برپایی اعتراضات	۷۲
	تشویق مردم ایران به اعتراض تعبیر آن به شجاعت و استقامت	۷۳
	تشویق به تعطیلی کسب‌وکارها در ایام اعتصاب	۷۴
	به آتش کشیده شدن خانه‌موزه امام خمینی در خمین	۷۵

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

ردیف	کد توصیفی اولیه	کد توصیفی ثانویه	
۷۶	گشت ارشاد موجب ناامنی	نامن کردن خیابان از سوی حکومت برای حضور آزادانه شهروندان	
۷۷	تیراندازی در نماز جمعه اهل سنت زاهدان		
۷۸	حمله مهاجمان ناشناس به مدارس		
۷۹	آتش‌سوزی در زندان اوین مرتبط با زندانیان سیاسی		
۸۰	استفاده از دو خشاب از سوی تروریست حادثه شاه‌چراغ		
۸۱	ناتوانی نیروهای امنیتی در تأمین امنیت حرم شاه‌چراغ		
۸۲	تجاوز یک فرمانده پلیس به دختری جوان		
۸۳	تیراندازی مرگبار در آذربایجان غربی		
۸۴	آدم‌ربایی نیروهای لباس شخصی در اعتراضات		
۸۵	بالا بودن تعداد قربانیان اعتراضات		
۸۶	کشته شدن ۳۴ کودک در جریان اعتراضات		
۸۷	جان‌باختن دو کودک در جریان شلیک در زاهدان		
۸۸	ضرب و شتم زندانیان و کشتار آنان		خشونت حکومتی علیه شهروندان
۸۹	شکنجه زندانیان در جمهوری اسلامی		
۹۰	برخورد غیرانسانی پلیس با مردم		
۹۱	خشونت نیروهای پلیس علیه معترضان		
۹۲	رفتار غیرانسانی پلیس با مهسا امینی		
۹۳	سیاست‌های ضدانسانی جمهوری اسلامی		
۹۴	خشونت و کشتار سازمان‌یافته و حکومتی در جمهوری اسلامی		
۹۵	کشتار مردم از سوی حکومت به‌خاطر حجاب		
۹۶	جراحات مهسا در هنگام بازداشت کردن او		
۹۷	کبودی روی پاهای مهسا و ضرب و شتم او		
۹۸	ضرب و شتم مهسا از سوی پلیس		
۹۹	بی‌حرمتی با افراد در گشت ارشاد		
۱۰۰	امکان ضرب و شتم مهسا از سوی پلیس		
۱۰۱	جلاد بودن نیروهای حکومتی علیه مردم و ایرانیان		
۱۰۲	کشتن مردم به دلیل بی‌حجابی		
۱۰۳	تیراندازی به‌سوی معترضان از سمت نیروهای امنیتی		
۱۰۴	سرکوب و قتل حکومت علیه آزادی‌خواهان		

پژوهش‌های ارتباطی،
سال سی و یکم،
شماره ۴ (پیاپی ۱۴۰)،
زمستان ۱۴۰۳

ادامه جدول ۲.

کد توصیفی اولیه	کد توصیفی ثانویه	ردیف
	بازداشت و کشته‌شدن مردم در جریان اعتراضات	۱۰۵
	کشتار و مجروح کردن مردم بی‌گناه و شلیک گلوله از سوی مأموران امنیتی	۱۰۶
	تعداد بالای کشته‌شدگان اعتراضات	۱۰۷
	خشونت مأموران	۱۰۸
	تیراندازی به معترضان در تهران	۱۰۹
	کشتار و سرکوب معترضان از سوی حکومت در سال ۹۸	۱۱۰
	حمله مأموران امنیتی به خانه کتابیون ریاحی بازیگر	۱۱۱
	خشونت و سرکوب خشونت‌آمیز پلیس	۱۱۲
	شدت عمل و سرکوب نیروهای نظامی در برخورد با معترضان	۱۱۳
	کشته‌شدن تعداد بالایی از افراد از جمله کودکان در اعتراضات ایران	۱۱۴
	استفاده از اسلحه مرگبار و تفنگ علیه معترضان از سوی پلیس	۱۱۵
	محکوم کردن خشونت علیه شهروندان	۱۱۶
	بازداشت مجروحان اعتراضات در بیمارستان‌ها و مراکز درمانی	۱۱۷
	بالارفتن تعداد کشته‌شدگان اعتراضات طبق آمارها	۱۱۸
	کشته‌شدن کودکان در اعتراضات ایران	۱۱۹
	بالا بودن آمار کشته‌شدگان و کودکان در اعتراضات در سراسر ایران	۱۲۰
	ضرب و شتم و بازداشت و قتل دانش‌آموزان	۱۲۱
	خشونت دولتی و حاکمیتی علیه معترضان در ایران	۱۲۲
	قاتل دانستن سپاه پاسداران به‌عنوان یک نهاد حاکمیتی	۱۲۳
	دستور به سرکوب معترضان از سوی مسئولان	۱۲۴
	استفاده از نیروی مرگبار علیه تظاهرات‌کنندگان از سوی سپاه و بسیج	۱۲۵
	استفاده از زور و خشونت از سوی دولت علیه معترضان از جمله دانش‌آموزان	۱۲۶
	خشونت حکومت علیه شرکت‌کنندگان در اعتراضات	۱۲۷
	تعداد بالای کشته و دستگیرشدگان	۱۲۸
	موضع‌گیری رئیس‌جمهور سابق علیه خشونت نیروهای مسلح در ایران علیه اعتراضات	۱۲۹
	آمار بالای قربانیان خشونت دولتی در ایران	۱۳۰
	سرکوب مردم بی‌دفاع از سوی نیروهای نظامی ایران	۱۳۱
	شلیک مستقیم مأموران امنیتی به مردم معترض به تجاوز	۱۳۲

خشونت حکومتی
علیه شهروندان

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
خشونت حکومتی علیه شهروندان	تعداد بالای کشته‌شدگان بر اثر شلیک نیروهای امنیتی	۱۳۳
	کشته‌شدن یک جوان بر اثر ضربات مأموران	۱۳۴
	شلیک نیروهای امنیتی به سمت معترضان در دست کم چهار استان	۱۳۵
	اعتراض حسن روحانی به خشونت‌های پلیس	۱۳۶
	کشته‌شدن دست کم ۵ نفر در اعتراضات شهر مهاباد بر اثر اصابت گلوله جنگی	۱۳۷
	تیراندازی نیروهای امنیتی به سمت مردم با اعتراض مسالمت‌آمیز	۱۳۸
	بالا بودن تعداد کشته‌شدگان سرکوب اعتراضات	۱۳۹
	تیراندازی به معترضان در زاهدان	۱۴۰
	شلیک پلیس به سمت یک معترض	۱۴۱
	شلیک نیروهای امنیتی به سمت معترضان	۱۴۲
	کشته‌شدن یک کودک ده‌ساله در ایذه از سوی نیروهای حکومتی	۱۴۳
	مقابله مأموران امنیتی با معترضان	۱۴۴
	شلیک مستقیم نیروهای امنیتی به سمت مردم از پشت و به قصد کشت	۱۴۵
	شلیک مأموران به سمت خودروی آقای پیرفلک	۱۴۶
	خشونت، کشته‌شدن و استفاده ابزاری از کودکان	۱۴۷
	بچه‌کشی حکومت ایران	۱۴۸
	مقایسه ظلم جمهوری اسلامی و رژیم صهیونیستی به کودکان	۱۴۹
	سرکوب مرگبار معترضان از سوی حکومت	۱۵۰
	کشته‌شدن معلم بازنشسته به ضرب گلوله مأموران امنیتی	۱۵۱
	محاصره نظامی بیمارستان	۱۵۲
تیراندازی به سمت مردم و بازداشت آنان از سوی لباس‌شخصی‌ها	۱۵۳	
تیراندازی لباس‌شخصی‌ها به خودروی آقای پیرفلک	۱۵۴	
خشونت مردم علیه مأموران امنیتی و انتظامی	کشته‌شدن نیروهای امنیتی در جریان اعتراضات	۱۵۵
	کشته‌شدن یک پاسدار به ضرب گلوله در ملایر	۱۵۶
	شهادت یک طلبه در فارس در جریان اغتشاشات	۱۵۷
	شهادت یکی از حافظان امنیت از سوی افراد اغتشاشگر ناشناس	۱۵۸
	کشته‌شدن دو بسیجی در اصفهان	۱۵۹

پژوهش‌های ارتباطی،
سال سی و یکم،
شماره ۴ (پیاپی ۱۴۰)،
زمستان ۱۴۰۳

ادامه جدول ۲.

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
ترس حکومت از خشم و تجمعات مردم	تلاش حکومت برای دفن شبانه پیکر مهسا و مواجهه مردم با این اقدام	۱۶۰
	مسدود کردن راه‌های منتهی به سقز از سوی نیروهای امنیتی‌ها	۱۶۱
	فشار حاکمیت برای دفن شبانه مهسا	۱۶۲
	استفاده از آمبولانس برای جابجایی مأموران امنیتی	۱۶۳
	تعطیلی مدارس و دانشگاه‌های کردستان در چهلم مهسا	۱۶۴
	مسدود بودن راه‌های اصلی به سقز در روز چهلم مهسا	۱۶۵
	شکسته شدن سد ترس معترضان از حکومت	۱۶۶
	تعطیلی مدارس چند شهر در سیستان و بلوچستان	۱۶۷
دستگیری، زندانی، شکنجه و محاکمه مردم و معترضان	تلاش برای ربایش و دفن شبانه پیکر معلم	۱۶۸
	دستگیری و شکنجه بی‌حجابان در جمهوری اسلامی	۱۶۹
	بازداشت از سوی پلیس بدون توضیح و دلیل کافی	۱۷۰
	بازداشت‌های فراوان	۱۷۱
	ضرب و شتم، شکنجه و قتل در زندان‌ها پس از انقلاب اسلامی	۱۷۲
	دستگیری فعالان مدنی و محیط زیستی از سوی حکومت	۱۷۳
	دستگیری یک تحلیلگر	۱۷۴
	دستگیری بی‌دلیل روزنامه‌نگار وقایع مرگ مهسا	۱۷۵
	بازداشت گسترده و بی‌ضابطه دانشجویان	۱۷۶
	بازداشت بیش از ده‌هزار نفر از مردم از سوی پلیس بدون هرگونه خبر از آنها	۱۷۷
	دستگیری یک خانم بی‌حجاب بدون خبردهی قبلی	۱۷۸
	زندانی بودن یک فعال حقوق بشر	۱۷۹
	زندانی و مرگ نتیجه اعتراض زنان در ابران	۱۸۰
	دستگیری تعداد زیادی از روزنامه‌نگاران پوشش‌دهنده اخبار اعتراضات یا مشارکت‌کننده در آنها	۱۸۱
محاکمه دستگیرشدگان اعتراضات در فاصله کمی پس از دستگیری	۱۸۲	
آمار بالای دستگیرشدگان از سوی حکومت در جریان اعتراضات	۱۸۳	

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

ردیف	کد توصیفی اولیه	کد توصیفی ثانویه	
۱۸۴	بی‌اعتنایی دولت ایران به رعایت حقوق بشر در رفتار با شهروندان خود	دستگیری، زندانی، شکنجه و محاکمه مردم و معترضان	
۱۸۵	بازداشت پزشکان معترض در تجمع		
۱۸۶	بازداشت ۴ شهروند در کردستان و کرمانشاه		
۱۸۷	سرکوب بی‌رحمانه حکومت ایران علیه مردم		
۱۸۸	بازداشت روزنامه‌نگار زن گزارش‌دهنده در مورد مرگ مهسا		
۱۸۹	حکم اعدام برای معترض بازداشت شده		
۱۹۰	حکم اعدام برای سه معترض		
۱۹۱	نقض گسترده حقوق بشر شهروندان در ایران		
۱۹۲	بازداشت بدون احضاریه و ابلاغیه		
۱۹۳	دستگیری و حکم زندان برای یکی از معترضان		
۱۹۴	انتقاد از به زندان رفتن معترضان سال ۹۸		
۱۹۵	دستگیری تعداد بالای معترضان فقط در تبریز		
۱۹۶	تهدید مغازه‌داران به دلیل اعتصاب آنان		تهدید مردم به سکوت یا خودداری از برگزاری تجمع و تحصن برای پیشگیری از اعتراضات بیشتر
۱۹۷	تهدید خانواده‌های قربانیان از سوی حکومت برای رعایت سکوت و اطلاع‌رسانی نکردن به رسانه‌ها		
۱۹۸	گروکشی حکومت برای حفظ سکوت خانواده‌ها در هنگام تحویل اجساد قربانان		
۱۹۹	فشار حکومت برای نشر اطلاعات غلط به خانواده‌های قربانیان		
۲۰۰	تحت فشار قرار گرفتن خانواده کشته‌شدگان از سوی حکومت برای حفظ سکوت		
۲۰۱	استفاده از دلایل خلاقانه برای جلوگیری از فشار حکومت بر تعطیلی کسب و کار در ایام اعتصاب		
۲۰۲	تهدید مغازه‌داران برای پیشگیری از اعتصاب		
۲۰۳	اعتراف اجباری متهمان بازداشت شده	اعتراف اجباری	
۲۰۴	اعتراف‌گیری اجباری از بازداشت‌شدگان در صداوسیما ایران	معترضان	

ادامه جدول ۲.

ردیف	کد توصیفی اولیه	کد توصیفی ثانویه
۲۰۵	قطع اینترنت در مناطق معترض	ایجاد اختلال در اینترنت از سوی حکومت
۲۰۶	اعتراض یک مسئول سابق به رفتار حکومت در قبال فضای مجازی	
۲۰۷	فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی و قطع اینترنت در ایران	
۲۰۸	اعتراض انجمن صنفی به محدودیت‌های اعمال شده بر اینترنت	
۲۰۹	حضور پلتفرم‌های مجازی خارجی تنها در صورت پذیرش شرایط ایران و انعقاد تفاهم‌نامه	
۲۱۰	تصمیم‌گیری نکردن در مورد رفع فیلترینگ حتی پس از رفع ناآرامی‌ها	
۲۱۱	قطع اینترنت در هنگام اعتراضات	
۲۱۲	اختلال اینترنت در کردستان در زمان برگزاری مراسم چهلم و اعتراضات	
۲۱۳	محدودیت شدید اینترنت در ایران	
۲۱۴	قطع اینترنت در ایران	
۲۱۵	اختلال و قطعی اینترنت در آذربایجان غربی همزمان با تظاهرات	
۲۱۶	اختلال اینترنت در زاهدان همزمان با نشر اخبار تیراندازی در آن شهر	
۲۱۷	خفقان سیاسی و اجتماعی در جمهوری اسلامی	مقابله با هر گونه چندصدایی و آرای متفاوت و بستن دهان منتقدان
۲۱۸	تاب نیاوردن سلاقی و آرای مخالف از سوی مسئولان جمهوری اسلامی	
۲۱۹	دیکتاتوری رهبری ایران و سلطه بی‌حد و حصر او بر کشور	
۲۲۰	فشارهای حاکمیتی علیه معترضان	
۲۲۱	آزاد و دموکراتیک نبودن حکومت ایران	
۲۲۲	جلوگیری از ورود معترضان به ورزشگاه	
۲۲۳	سانسور آثار نویسندگان و شاعران	
۲۲۴	تلاش حکومت برای ساکت نگه‌داشتن زنان	
۲۲۵	مورد هجمه قرار گرفتن فوتبالیست‌های معترض از سوی طرفداران حکومت	
۲۲۶	تهدید سلبریتی‌های معترض از سوی استاندار تهران	
۲۲۷	دیکتاتور دانستن حکومت ایران	
۲۲۸	بازداشت ترانه‌سرای معترض	
۲۲۹	هزینه‌دار بودن ابراز نظر مخالف و ظلم‌ستیزی	
۲۳۰	حذف موزیک ویدئوی شروین از صفحه اینستاگرام خود	

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
مقابله با هر گونه چندصدایی و آرای متفاوت و بستن دهان منتقدان	بازداشت فوتبالیست ایرانی	۲۳۱
	بازداشت شروین حاجی‌پور خواننده ترانه اعتراضی	۲۳۲
	صدور حکم حبس برای برخی از هنرمندان از سوی دادگاه انقلاب به دلیل آثار اعتراضی	۲۳۳
	محکوم‌شدن نظام به مهندسی و دستکاری در انتخابات ۱۳۹۸ و ۱۴۰۰	۲۳۴
	بازنبودن فضای سیاسی کشور برای ایجاد تغییر از سوی مردم و ناامیدی آنان	۲۳۵
	دیکتاتور دانستن مسئولان ایرانی	۲۳۶
	آزاد نبودن ایران و رعایت نشدن دموکراسی در آن	۲۳۷
	سرکوب آزادی بیان از سوی حکومت	۲۳۸
	نیاز به شنیده‌شدن صدای انتقاد و اعتراض از سوی حکومت	۲۳۹
	تهدید مولوی عبدالحمید به دلیل اعتراض او به رهبری	۲۴۰
	نشینیدن انتقادات و اعتراضات در ایران	۲۴۱
	انتقاد مولوی عبدالحمید از روند‌گزینش در ادارات و نهادها	۲۴۲
	نشینیدن انتقادات و اعتراضات در ایران	۲۴۳
امنیتی‌شدن فضای کشور علیه شهروندان	تدابیر امنیتی پلیس در مراسم تدفین مهسا امینی	۲۴۴
	حضور لباس شخصی‌ها و نیروهای امنیتی در مراسم تدفین	۲۴۵
	امنیتی بودن فضای شهر سقز	۲۴۶
	تدابیر امنیتی در مراسم فوت مهسا	۲۴۷
	فضای امنیتی شهر و تفتیش بدنی مردم از سوی پلیس	۲۴۸
	دستگیر شدن دانشجویان و ورود نیروهای امنیتی به دانشگاه	۲۴۹
	بردن لوازم شخصی خانم ریاحی از سوی مأموران امنیتی	۲۵۰
	بسیج تمام نیروهای مسلح و لباس شخصی‌ها برای سرکوب اعتراضات	۲۵۱
	حضور گسترده نظامیان در خیابان‌ها و امنیتی‌شدن فضای شهر	۲۵۲
	اعلام نشدن رسمی تعداد کشته‌شدگان از سوی حکومت ایران	۲۵۳
	ورود نیروهای انتظامی به حریم مدارس و دانش‌آموزان	۲۵۴
	استفاده ابزاری از دانش‌آموزان به‌عنوان نیروی سرکوب	۲۵۵
	ورود نیروهای نظامی به مدارس	۲۵۶
	حضور افراد پلیس در قالب لباس شخصی‌ها در خیابان‌ها به‌منظور ایجاد ناامنی	۲۵۷
	جمع‌آوری پلاکارد و عکس‌های یکی از کشته‌شدگان در جریان اعتراضات از سوی نیروهای امنیتی	۲۵۸

ادامه جدول ۲.

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
بی‌اطلاعی خانواده‌های بازداشت‌شدگان از وضعیت آنان و نبود رسیدگی به مناسب به آنان	دستگیری و انتقال مهسا بدون اطلاع به خانواده	۲۵۹
	بی‌اطلاع ماندن خانواده‌های دستگیرشدگان از وضعیت آنان	۲۶۰
	بی‌خبری از فرد دستگیر شده	۲۶۱
	خودداری از تحویل پیکر نیکا به خانواده‌اش	۲۶۲
	بی‌توجهی مسئولان به درمان زندانیان آسیب‌دیده	۲۶۳
	بی‌اطلاعی از وضعیت بازداشت‌شدگان	۲۶۴
	تحویل ندادن پیکر مهرشاد به خانواده	۲۶۵
	رسیدگی نکردن پزشکان به وضعیت معترض مجروح	۲۶۶
	بی‌اطلاعی خانواده بازداشت‌شدگان از وضعیت آنان	۲۶۷
بی‌اعتمادی متقابل مردم و مسئولان و کاهش سرمایه اجتماعی حکومت	نامنی اجتماعی، تنش و بی‌اعتمادی به نظام حاصل عملکرد پلیس	۲۶۸
	بی‌اعتمادی میان مردم و دولت	۲۶۹
دروغ‌گویی مسئولان حکومت	دروغ بودن روایت رسمی حاکمیت مبنی بر وجود علایم بیماری در مهسا	۲۷۰
	یادآوری سرنگونی هواپیمای اوکراینی و تشبیه مرگ مهسا به آن همچنین یادآوری اطلاع‌رسانی دولت در مورد آن به شکل ضمنی	۲۷۱
	کشته‌شدن یک شهروند معترض و نفی خبر از سوی مسئولان استان	۲۷۲
	ردکردن سابقه بیماری مهسا و دروغ‌گو خواندن روایت رسمی حکومت	۲۷۳
	ادعای تمام‌شدن اعتراضات در تهران از سوی استاندار	۲۷۴
	انتشار خبر دروغ تحویل پیکر نیکا به خانواده‌اش از طریق اخبار رسمی داخلی	۲۷۵
	گزارش‌های مستند مبنی بر کتمان قتل مردم از سوی نهادهای امنیتی ایران	۲۷۶
	اعلام شیوع بیماری‌های تنفسی و آنفولانزا برای تعطیلی در چهل‌م مهسا از سوی مسئولان	۲۷۷
	تناقض نظرهای معاون سیاسی امنیتی استانداری فارس با اطلاعات خبرگزاری فارس منتسب به سپاه	۲۷۸

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

ردیف	کد توصیفی اولیه	کد توصیفی ثانویه
۲۷۹		همسو نبودن نظر تخصصی پزشکان با اطلاع رسمی منتشر شده از سوی حکومت در مورد مهسا
۲۸۰		سرکوب منتقدان همزمان با وعده‌های گفت‌وگو از سوی مسئولان جمهوری اسلامی
۲۸۱		مورد تردید قرار دادن روایت رسمی حکومت
۲۸۲		جعلی بودن مطلب مرتبط با پذیرفتن مسئولیت حمله ایزده از سوی داعش در پایگاه‌های خبری رسمی داخلی
۲۸۳		انتشار بیانیه جعلی داعش در حمله به شاهچراغ از طریق خبرگزاری‌های داخلی
۲۸۴		مورد تردید قرار دادن روایت رسانه‌های رسمی مبنی بر هویت تیراندازان
۲۸۵		نفی صحبت‌های فرمانده سپاه مبنی بر حضور مشخص بسیجیان در صحنه
۲۸۶		آشوبگر دانستن معترضان
۲۸۷		فشار اقتصادی دلیل اعتراضات از نگاه فرمانده سپاه تهران
۲۸۸		تحریک خارجی از دلایل اعتراضات از نگاه فرمانده سپاه تهران
۲۸۹		نابودی کسب‌وکارها و ضرر فراوان اقتصادی در اثر محدودشدن اینترنت
۲۹۰		اغتشاش خوانده شدن اعتراضات از سوی مسئولان
۲۹۱		آشوب طلب خوانده شدن معترضان
۲۹۲		اشاره غیرمستقیم به فرزندان برخی مسئولان و تفاوت مردم عادی با آنان
۲۹۳		معدود خوانده شدن معترضان از سوی فرمانده انتظامی
۲۹۴		آشوبگر خوانده شدن معترضان توسط فرمانده انتظامی
۲۹۵		اغتشاش خوانده شدن اعتراضات ایران از سوی مسئولان
۲۹۶		انتساب اعتراضات گسترده به دشمن از سوی رهبر و مسئولان ایران
۲۹۷		اغتشاشگر خوانده شدن معترضان از سوی رسانه‌ها و نهادهای حکومتی ایران
۲۹۸		به کار بردن شدن واژه اغتشاش به جای اعتراض از سوی رسانه‌های دولتی ایران
۲۹۹		برخورد نامناسب کارکنان با مادر یکی از بازداشت‌شدگان
۳۰۰		تبلیغات دشمن را دلیل تحریک جوانان شمردن از سوی فرمانده سپاه
۳۰۱		تحقیر زنان بی‌حجاب و روسپی خواندن آنان توسط آقای علم‌الهدی به‌عنوان نماینده رهبری
۳۰۲		آمریکایی دانستن اعتراضات ایران توسط آقای علم‌الهدی

درک نشدن دلیل
اعتراض شهروندان
از سوی مسئولان

ادامه جدول ۲.

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف	
بی‌توجهی مسئولان به مردم و عدم پاسخگویی به آنان	عدم پاسخگویی مسئولان مربوطه	۳۰۳	
	اولویت سفر کربلا و اربعین به رسیدگی به پرونده مهسا	۳۰۴	
	تقطیع فیلم بازداشت مهسا و میهم بودن آن	۳۰۵	
	بی‌نتیجه بودن وعده‌های مسئولان مبنی بر پیگیری فوت مهسا و وعده‌های توخالی آنان	۳۰۶	
	اشاره نکردن رهبری به ماجرای مهسا در سخنان خود	۳۰۷	
	عدم پاسخگویی مسئولان به اوضاع نابسامان در زندان اوین	۳۰۸	
	عدم مسئولیت‌پذیری حکومت ایران در قبال سرکوب معترضان	۳۰۹	
	خودداری حکومت ایران از اعلام رسمی آمار قربانیان	۳۱۰	
	عدم رسیدگی به بیمار در بازداشت سیاسی	۳۱۱	
	عدم پاسخگویی قانونی لباس شخصی‌ها به دلیل عدم مشخص بودن وابستگی سازمانی آنان	۳۱۲	
	عدم پذیرش اشتباهات توسط مسئولان	تکرار موضع ستاد امر به معروف مبنی بر تخلف بودن بدحجابی	۳۱۳
		ایستادگی و پافشاری پلیس بر سرکوب و مخالفت با مردم	۳۱۴
حمایت رهبری از پشتیبانی نیروهای مسلح		۳۱۵	
درخواست پیگرد قضایی معترضان از سمت مجلس خبرگان		۳۱۶	
تشکر فرمانده نیروی انتظامی از نیروهای تحت امر خود به دلیل سرکوب معترضان و شهروندان طی ۶ هفته		۳۱۷	
اعتراض احزاب و شخصیت‌های داخلی به ناکارآمدی	مخالفت احزاب داخلی با عملکرد پلیس	۳۱۸	
	مخالفت حزب داخلی با قانون حجاب	۳۱۹	
	درخواست حزب داخلی برای جمع‌آوری گشت ارشاد	۳۲۰	
	تصمیمات و رویه‌های نادرست و ظالمانه در ساختار حاکمیت از منظر استادان دانشگاه‌ها	۳۲۱	
	اعتراض عباس عبدی به ناتوانی رسانه‌ها از اطلاع‌رسانی دقیق درباره حادثه شاهچراغ	۳۲۲	

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
ناکارآمدی قوانین و مقررات در جمهوری اسلامی	فساد سیستماتیک در جمهوری اسلامی	۳۲۳
	اتفاقات مشابه مهسا امینی در شهرهای دیگر	۳۲۴
	آثار منفی گشت ارشاد بر روحیه مردم	۳۲۵
	قوانین مبهم در مورد گشت ارشاد و حجاب	۳۲۶
	قانونی‌بودن اصل بازداشت مهسا	۳۲۷
	کشته‌شدن دیگر افراد در زمان بازداشت‌های مشابه مهسا	۳۲۸
	اعتراض به قانون حجاب و گشت ارشاد	۳۲۹
	ناکارآمدی قوانین و شیوه فعلی اعمال قانون حجاب	۳۳۰
	محرومیت مردم ایران از حقوق اساسی و بنیادین	۳۳۱
	مشکل آزادی و عدالت در کشور	۳۳۲
ناکارآمدی اقتصادی حکومت	دنبال نان گشتن فقرا در سطل‌های زیاله	۳۳۳
	مشکلات اقتصادی و معیشتی و حسرت یک زندگی معمولی در دل مردم	۳۳۴
بی‌حرمتی به مقدسات غیر از حجاب	رقص در مکان‌های عمومی و تشویق به آن از سوی زنان	۳۳۵
	شعار علیه مقدسات	۳۳۶
	شعار علیه مقدسات	۳۳۷
	به آتش کشیده‌شدن یک حوزه علمیه توسط معترضان	۳۳۸
	به آتش کشیده‌شدن یک حوزه علمیه	۳۳۹
بی‌حجاب شدن در محیط‌های عمومی	انتشار عکس بی‌حجاب	۳۴۰
	برداشتن روسری از سر از سوی زنان	۳۴۱
	آتش‌زدن روسری	۳۴۲
	آتش‌زدن روسری	۳۴۳
	بی‌حجاب شدن و بریدن نمادین موی زنان	۳۴۴
	بی‌حجابی و لباس مغایر با فرهنگ اسلامی در کنار یک کارگردان ایرانی	۳۴۵
	انتشار عکس بدون حجاب خانم بازیگر	۳۴۶
	انتشار عکس بی‌حجاب در محیط عمومی	۳۴۷
	برداشتن روسری از سوی هنرمندان زن	۳۴۸
	انتشار عکس بدون حجاب	۳۴۹
	بی‌حجاب شدن در محیط عمومی	۳۵۰
	بی‌حجاب شدن معترضان	۳۵۱
	بی‌حجاب شدن در محیط عمومی	۳۵۲

پژوهش‌های ارتباطی،
سال سی و یکم،
شماره ۴ (پیاپی ۱۲۰)،
زمستان ۱۴۰۳

ادامه جدول ۲.

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
اجباری بودن حجاب	اجباری بودن حجاب در جمهوری اسلامی	۳۵۳
	جریمه مالی برای بدحجابان	۳۵۴
	سوار کردن بدحجابان از سوی محجبه‌ها به ماشین گشت ارشاد	۳۵۵
	شعار بر علیه قانون حجاب و اجباری دانستن آن	۳۵۶
	انتقاد به قانون حجاب در ادارات	۳۵۷
	حجاب اجباری در ایران	۳۵۸
اجبار در برنامه‌های فرهنگی	اجبار غیرقانونی مدارس به دانش‌آموزان برای شرکت در برنامه‌های فرهنگی دستوری	۳۵۹
نارضایتی قوم کرد از حکومت	مرگ دختر سقزی در تهران	۳۶۰
	حمایت از هدف قراردادن کردهای عراق از سوی سپاه	۳۶۱
	بازداشت کاوه رضایی بازیکن کرد تیم تراکتورسازی	۳۶۲
	بازداشت و مرگ زن کرد در تهران	۳۶۳
	بالابودن تعداد تلفات و دستگیری‌ها در کردستان	۳۶۴
	دستگیری دختر مهابادی در تهران	۳۶۵
	کشته‌شدن یک معلم کرد سقزی از سوی نیروهای حکومت	۳۶۶
	مخالفت احزاب کرد با جمهوری اسلامی	۳۶۷
	بیانیه کردها علیه جمهوری اسلامی	۳۶۸
	سرودهای کردی در اعتراض به نظام	۳۶۹
	اعتراض کردها به مرگ مهسا	۳۷۰
تنش بسیار در شهر سنندج	۳۷۱	
اعتراض اهل تسنن به حکومت	اعتراض مولوی عبدالحمید به حادثه زاهدان و درخواست او برای رسیدگی	۳۷۲
	توصیه مردم به نپذیرفتن حرف هیچ‌کس از سوی مولوی عبدالحمید	۳۷۳
	اعتراضات ضدحکومتی در سیستان و بلوچستان	۳۷۴
	تجمع اهل سنت با اعلام حمایت از مولوی عبدالحمید	۳۷۵
	اعلام حمایت شخصیت‌های اهل سنت از مولوی عبدالحمید	۳۷۶
	اعتراض مولوی عبدالحمید به رهبری و مسئول دانستن او در قبال تلفات در سیستان و بلوچستان	۳۷۷
	اعتراض مولوی عبدالحمید به هیئت اعزامی از طرف رهبری	۳۷۸

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
بی‌اعتنایی حکومت به اهل تسنن	شورای نگهبان به‌عنوان یک نهاد اثرگذار در تصمیم‌گیری‌های حکومتی، زیر نظر شیعیان	۳۷۹
	شلیک پلیس به سمت مردم پس از سخنرانی مولوی عبدالحمید	۳۸۰
	توصیف زیاده‌خواهی از اظهارات مولوی عبدالحمید توسط روزنامه جوان نزدیک به سپاه	۳۸۱
	تهدید و ارعاب مظلوم از سوی هیئت اعزامی رهبری به سیستان و بلوچستان	۳۸۲
	تبعیض علیه اهل سنت در طول سال‌های پس از انقلاب	۳۸۳
اعتراض زنان بر علیه وضع موجود	زنانه بودن اعتراضات ایران	۳۸۴
	تشویق زنان به اعتراض و شجاع خواندن آنان	۳۸۵
	جنگ زنان ایرانی برای آینده‌ای بهتر	۳۸۶
	رهبری اعتراضات از سوی زنان	۳۸۷
برخورد خشونت‌آمیز و زن‌ستیز حکومت	ظلم و ستم علیه زنان در بازداشتگاه	۳۸۸
	تعامل نامناسب پلیس با زنان و بی‌اعتنایی و بدرفتاری با آنان	۳۸۹
	ضرب و شتم زنان از سوی پلیس	۳۹۰
	خشونت علیه زنان از سوی حکومت ایران	۳۹۱
	ریختن خون زنان و قربانی بودن آنها	۳۹۲
	شکنجه زنان در ایران و افغانستان	۳۹۳
	نادیده انگاشته شدن حقوق و آزادی زنان در ایران	۳۹۴
	زنان ایرانی، هدف حمله و سرکوب حکومت	۳۹۵
	نقض حقوق بنیادین زنان و دختران در ایران	۳۹۶
پذیرفته نشدن حقوق برابر زن و مردم از سوی مقامات ایرانی	۳۹۷	

پژوهش‌های ارتباطی،
سال سی و یکم،
شماره ۴ (پیاپی ۱۲۵)،
زمستان ۱۴۰۳

ادامه جدول ۲.

کد توصیفی ثانویه	کد توصیفی اولیه	ردیف
آزادی نداشتن، محدودیت و وضعیت نامناسب زنان در ایران	نامن بودن جامعه برای زنان	۳۹۸
	مظلومیت زنان در جمهوری اسلامی	۳۹۹
	وضعیت نامناسب زنان در ایران	۴۰۰
	مظلومیت زنان در نظام جمهوری اسلامی	۴۰۱
	نبود حق آزادی و برابری برای زنان در ایران	۴۰۲
	بی‌نیازی زنان به ارشاد حکومتی	۴۰۳
	مقاومت زنان طی سال‌ها و دهه‌ها در ایران	۴۰۴
	تهدید آزادی زنان و خشونت علیه آنان در ایران	۴۰۵
	بی‌عدالتی و آسیب علیه زنان در ایران	۴۰۶
	محدودیت پوشش زنان در ایران	۴۰۷
تفکیک جنسیتی در ایران	تفکیک جنسیتی در ادارات و اماکن عمومی	۴۰۸
رسیدن زنان به مقامات عالی دولتی و حکومتی در کشورهای اروپایی	نخست‌وزیری یک زن در ایتالیا	۴۰۹
	به وزارت رسیدن زنان در کشورهای اروپایی	۴۱۰

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

جدول ۳. کدگذاری تفسیری

ردیف	کد توصیفی ثانویه	کد تفسیری (سازمان‌دهنده)
۱	گستره بالای اعتراضات و سراسری بودن آن	اعتراضات سراسری و گسترده مردمی علیه حکومت
۲	اعتراضات و تجمعات ضد حکومتی	
۳	شعار علیه رهبری و ارکان حکومت	
۴	قانون شکنی و تشویق به اعتراض از طرق غیرقانونی	
۵	نامن کردن خیابان از سوی حکومت برای حضور آزادانه شهروندان	روابط خشونت‌آمیز میان حکومت و مردم
۶	خشونت حکومتی علیه شهروندان	
۷	خشونت مردم علیه مأموران امنیتی و انتظامی	
۸	ترس حکومت از خشم و تجمعات مردم	
۹	دستگیری، زندانی، شکنجه و محاکمه مردم و معترضان	دیکتاتوری و خفقان حکومت علیه منتقدان و مخالفان
۱۰	تهدید مردم به سکوت و ممانعت از برگزاری تجمع و تحصن برای پیشگیری از اعتراضات بیشتر	
۱۱	اعتراف اجباری معترضان	
۱۲	ایجاد اختلال در اینترنت از سوی حکومت	
۱۳	مقابله با هر گونه چندصدایی و آرای متفاوت و بستن دهان منتقدان	
۱۴	امنیتی شدن فضای کشور علیه شهروندان	
۱۵	بی‌اطلاع ماندن خانواده‌های بازداشت‌شدگان از وضعیت آنان و نبود رسیدگی به مناسب	
۱۶	بی‌اعتمادی متقابل مردم و مسئولان و کاهش سرمایه اجتماعی حکومت	ناکارآمدی حکومت جمهوری اسلامی
۱۷	دروغگویی مسئولان حکومت	
۱۸	درک نشدن دلیل اعتراضات مردم و شهروندان از سوی مسئولان	
۱۹	بی‌توجهی مسئولان به مردم و پاسخگو نبودن آنان	
۲۰	نپذیرفتن اشتباهات از سوی مسئولان	
۲۱	اعتراض احزاب و شخصیت‌های داخلی به ناکارآمدی	
۲۲	ناکارآمدی قوانین و مقررات در جمهوری اسلامی	
۲۳	ناکارآمدی اقتصادی حکومت	

پژوهش‌های ارتباطی،
سال سی و یکم،
شماره ۴ (پیاپی ۱۲۰)،
زمستان ۱۴۰۳

ادامه جدول ۳.

کد تفسیری (سازمان‌دهنده)	کد توصیفی ثانویه	ردیف
بی‌اعتنایی مردم به فرهنگ رسمی و ارزش‌های اسلامی و ایرانی و قبیح‌زدایی از ناهنجاری در این زمینه	بی‌حرمتی به مقدسات غیر از حجاب	۲۴
	برداشتن حجاب در محیط‌های عمومی	۲۵
فرهنگ دستوری و اجباری حکومتی	اجباری بودن حجاب	۲۶
	اجبار در برنامه‌های فرهنگی	۲۷
وضعیت نامطلوب قوم کرد در ایران	بی‌توجهی و اقدامات حکومت علیه قوم کرد	۲۸
	نارضایتی قوم کرد از حکومت	۲۹
تبعیض علیه اهل تسنن و اعتراض آنان	اعتراض اهل تسنن به حکومت	۳۰
	بی‌اعتنایی حکومت به اهل تسنن	۳۱
مظلومیت زنان و بی‌عدالتی در ایران علیه آنان	اعتراض زنان علیه وضع موجود	۳۲
	برخورد خشونت‌آمیز و زن‌ستیز حکومت	۳۳
	آزادی نداشتن، محدودیت و وضعیت نامناسب زنان در ایران	۳۴
	تفکیک جنسیتی در ایران	۳۵
وضعیت ایده‌آل آزادی زنان در کشورهای اروپایی در مقایسه با ایران	رسیدن زنان به مقامات عالی دولتی و حکومتی در کشورهای اروپایی	۳۶

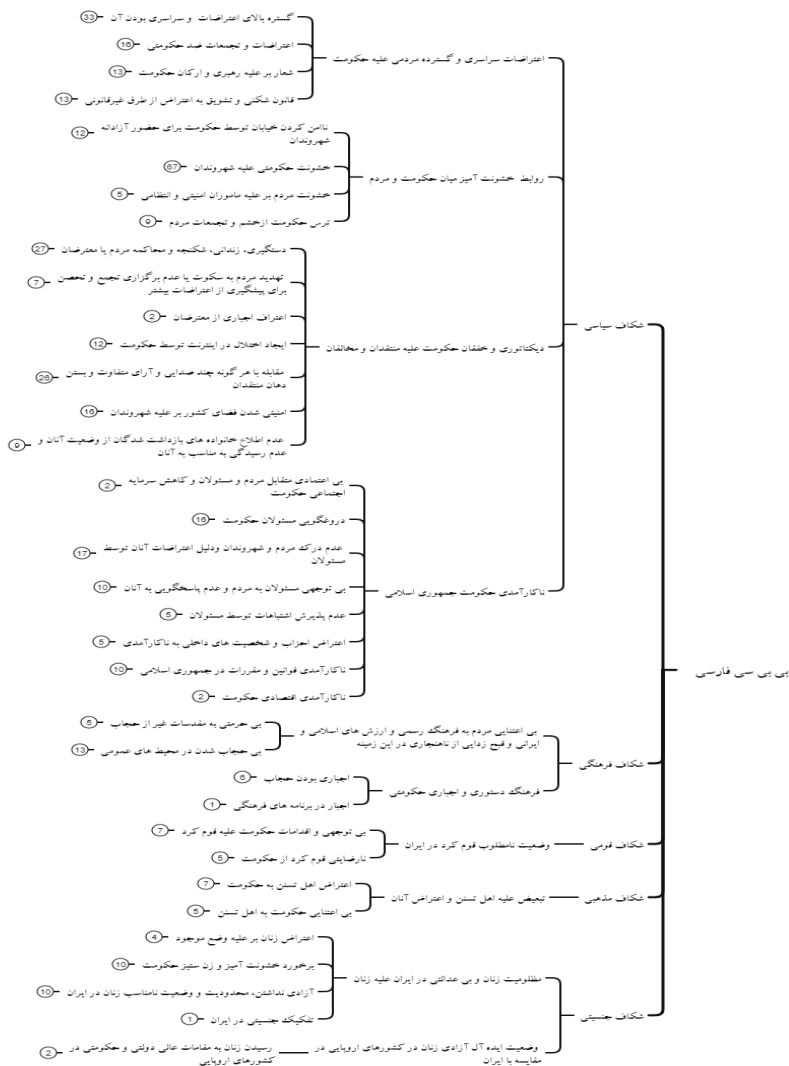
برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

جدول ۴. کدگذاری یکپارچه‌ساز

ردیف	کد تفسیری (سازمان‌دهنده)	کد یکپارچه‌ساز(فراگیر) مبتنی بر شکاف‌های فعال اجتماعی در ایران
۱	اعتراضات سراسری و گسترده مردمی علیه حکومت	شکاف سیاسی
۲	روابط خشونت‌آمیز میان حکومت و مردم	
۳	دیکتاتوری و خفقان حکومت علیه منتقدان و مخالفان	
۴	ناکارآمدی حکومت جمهوری اسلامی	
۵	بی‌اعتنایی مردم به فرهنگ رسمی و ارزش‌های اسلامی و ایرانی و قبح‌زدایی از ناهنجاری در این زمینه	شکاف فرهنگی
۶	فرهنگ دستوری و اجباری حکومتی	
۷	وضعیت نامطلوب قوم کرد در ایران	شکاف قومی
۸	تبعیض علیه اهل تسنن و اعتراض آنان	شکاف مذهبی
۹	مظلومیت زنان و بی‌عدالتی در ایران علیه آنان	شکاف جنسیتی
۱۰	وضعیت ایده‌آل آزادی زنان در کشورهای اروپایی در مقایسه با ایران	

پژوهش‌های ارتباطی،
سال سی و یکم،
شماره ۴ (پیاپی ۱۴۰)،
زمستان ۱۴۰۳

نمودار ۱. شبکه مضامین

بحث و نتیجه‌گیری

عمده کدها و مضامین موجود در شبکه مضامین صفحه اینستاگرام بی‌بی‌سی فارسی، مرتبط با شکاف‌های سیاسی و به‌طور خاص، شکاف دولت - ملت و دال مرکزی آنها، ایجاد فاصله میان حکومت و مردم بوده است. برای این منظور، پرداخت ویژه‌ای به خشونت حکومت علیه مردم، خفقان یا بستن دهان منتقدان و مخالفان و ناکارآمدی حکومت ایران صورت گرفته است. همچنین نارضایتی مردمی و بروز آن در قالب اعتراضات گسترده و سراسری نیز مورد توجه قرار گرفته و ماحصل تمامی اینها، تلاش در راه کاستن از مقبولیت حکومت نزد مردم و اعتماد متقابل میان آن دو بوده است.

البته در بازه زمانی مورد نظر، تنها فاصله‌اندازی میان حکومت و مردم را می‌توان کارویژه این صفحه دانست. بلکه شبکه مضامین، گویای آن است که ایجاد و تشدید احساس نابرابری علیه زنان در ایران و همچنین قبح‌شکنی از بی‌حجابی و ناهنجاری‌های شرعی و عرفی در سطح جامعه نیز مورد توجه بی‌بی‌سی فارسی بوده است. یکی از شیوه‌های مورد استفاده برای قبح‌شکنی از بی‌حجابی، نشر گسترده تصاویر زنان بی‌حجاب در معابر عمومی ایران بود. احساس نابرابری و ظلم علیه زنان در ایران، از مصادیق شکاف‌های جنسیتی و عادی‌سازی بی‌حجابی در محیط‌های عمومی، از مصادیق پرداخت به شکاف فرهنگی و تلاش در راه تشدید این شکاف و افزایش فاصله میان فرهنگ رسمی و غیررسمی محسوب می‌شود.

دیگر شکاف‌های اجتماعی، یعنی شکاف‌های قومی و مذهبی نیز با اینکه به اندازه شکاف‌های سیاسی، فرهنگی و جنسیتی مورد پرداخت نبوده‌اند، به فراخور موضوع خبر و اتفاقات رخ داده، مورد توجه قرار گرفته‌اند و کدهایی متعلق به آنها در شبکه مضامین موجود است که توجه کمتر و حداقلی بی‌بی‌سی فارسی را به این شکاف‌ها در بازه‌زمانی مورد نظر نشان می‌دهد.

از این‌رو، می‌توان دریافت مواردی که در مضامین پیام‌های شبکه اینستاگرام مورد نظر بیشتر مورد توجه بوده‌اند و در برجسته‌سازی شکاف‌های اجتماعی اولویت بیشتری داشته‌اند، به ترتیب عبارت‌اند از: شکاف سیاسی دولت - ملت (شامل: مضامین خشونت و خفقان حکومتی، ناکارآمدی حکومت و مسئولان آن، نارضایتی و اعتراض گسترده و سراسری مردمی)، شکاف فرهنگی (شامل: مضامین مرتبط با قبح‌شکنی از بی‌حجابی و عادی‌سازی آن) و شکاف جنسیتی (شامل: مضامین مرتبط با بی‌عدالتی و ستم علیه زنان در ایران).

اما پس از توصیف شکاف‌های مورد پرداخت رسانه بی‌بی‌سی فارسی، پرداخت آن را می‌توان از حیث نظریه‌های برجسته‌سازی و چارچوب‌بندی نیز مورد تحلیل قرار داد. بی‌بی‌سی در تلاش بوده است با برجسته‌سازی هرآنچه ممکن است نوعی تقابل حکومت با مردم تلقی شود، این مسئله (و مسائل مرتبط با آن، مانند اعتراضات مردمی و ...) را در اذهان مخاطبان پررنگ سازد و به این ترتیب، برای آنان تعیین کند که به چه چیز بیندیشند. در این جهت با توجه به این‌که موضوع اعتراضات در کشور دارای ارتباطی جدی با مخاطبان فارسی‌زبان این رسانه و خصوصاً ساکنان ایرانی از میان آن مخاطبان است (چرا که به اوضاع کشور محل زندگی آنان و ناآرامی‌های آن مربوط می‌شود) و همچنین به دلیل آن که بسیاری از مخاطبان، اطلاعی دقیق از وقایع کف میدان اعتراضات و حتی واقعیت حوادث رخ داده برای خانم امینی ندارند، تأثیر این برجسته‌سازی در عمده مخاطبان به حد زیادی بالا می‌رود.

سپس تلاش شده است در گام بعد، شکاف‌های گوناگون اجتماعی (که البته به لحاظ ذاتی در یکدیگر تنیده شده‌اند و همپوشانی‌های فراوانی با یکدیگر دارند) در کل به شکاف میان دولت و ملت ربط داده شود. این امر مطابق با نظریه چارچوب‌بندی، چگونگی تحلیل وقایع اجتماعی و چگونگی اندیشیدن را به مخاطب منتقل می‌کند. به این صورت که تمامی کاستی‌های موجود در کشور و تمامی وقایع رخ داده، با عینک فاصله میان مردم و حکومت نگریسته و درک شود؛ همان‌گونه که بی‌بی‌سی فارسی این منظر را در پرداخت اخبار خود داشته‌است و برای مخاطبان از این طریق چارچوب فکری و تحلیلی تعیین کرده است. این رسانه از طریق استفاده از الفاظی با بار معنایی منفی و استعاره‌ها و کنایه‌هایی با معانی خاص و غیرمستقیم، به عنوان ابزارهای چارچوب‌سازی، در مورد تعامل نیروهای حاکمیتی با مردم، دائماً در تلاش بوده است تا حکومت را در مقابل مردم بنمایاند. این رسانه همچنین ذیل نظریه چارچوب‌بندی، در زمینه‌های مختلفی نیز بافت‌زدایی و سپس بافت‌زایی مطلوب خود را داشته است. به عنوان مثال با تکرار تصاویر بی‌حجابی در انظار عمومی و شیوع و گسترده‌گی آن، سعی در بافت‌زدایی و قبح‌زدایی از این پدیده داشته تا در گام بعد به عنوان یک حق مسلم و بدیهی آن را بافت‌زایی کند. همچنین در مثالی دیگر رسانه مذکور سعی داشته است با بافت‌زدایی از نیروهای امنیتی به عنوان نیروهایی که همواره حافظ امنیت جامعه و ملت شناخته می‌شوند، در قالب

بافت‌زایی، آن‌ها را به عنوان نمایندگان حاکمیت، جلادان و مزدورانی علیه مردم تعریف نماید که نه به فکر امنیت مردم که به فکر اخلال در امنیت و آزادی آنان به نفع ظلم و استبداد حاکمیت هستند.

پیشنهادها

اما ناظر به ارائه پیشنهاد پژوهشی، در گام بعدی ضرورت دارد که محتواهای تولیدی رسانه‌های داخلی به‌ویژه رسانه ملی مورد بررسی قرار گیرند تا مؤلفه‌های تشدید یا تخفیف شکاف‌های اجتماعی در آنها احصا شوند. این امر می‌تواند به سیاست‌گذاری رسانه‌ای کمک کند تا ناخواسته محتوای تشدید کننده شکاف‌های اجتماعی در خط تولید و خروجی رسانه‌ها قرار نگیرد و آثار تولیدی متناسب با مؤلفه‌های شکاف‌های اجتماعی بهینه‌سازی شود. در این زمینه به‌ویژه لازم است بر شکاف میان دولت و ملت تمرکز شود چرا که چارچوب‌بندی رسانه‌ای دشمن تمامی شکاف‌های اجتماعی دیگر را نیز زیر پرچم این شکاف تعریف و تحلیل کرده است.

منابع

- اسماعیلی، محمود. (۱۳۷۸). صورت‌بندی شکاف‌های اجتماعی ایران در عصر پهلوی. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه امام صادق(ع).
- اسمعیل‌پور، توحید. (۱۳۹۷). پدیدارشناسی شکاف دولت و مردم در تجربه زیسته طلاب و دانشجویان. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه باقرالعلوم(ع).
- ایوبی، حجت‌الله. (۱۳۷۷). شکاف‌های قومی و خشونت در پیکارهای سیاسی. *مطالعات راهبردی*، ۱(۱)، ۳۸-۱۹.
- بشیریه، حسین. (۱۳۹۷). جامعه‌شناسی سیاسی (نقش نیروهای اجتماعی در زندگی سیاسی). تهران: نی.
- بهجتی‌فرد، هادی. (۱۳۹۲). مقایسه گفتمان خبری سایت‌های فارسی‌زبان شبکه‌های عربیه و بی‌بی‌سی: مطالعه موردی اعتراضات عمومی در بحرین. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه صداوسیما.
- پرچمی، داوود، و درخشان، فاطمه. (۱۴۰۰). بررسی شکاف اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن؛ مورد مطالعه: شهر تهران. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۳(۳)، ۶۲-۵۰. <https://doi.org/10.22108/jas.2021.125207.1991>
- توحیدلو، سمیه. (۱۴۰۲). فراترکیب تحلیل‌های موجود درباره اعتراض‌های ۱۴۰۱ ایران. *جامعه‌شناسی/ایران*، ۲۳(۴)، ۱۷۹-۱۴۵. <https://doi.org/10.22034/jsi.2023.1996220.1650>
- جلیلی، محمد، و معینی‌پور، مسعود. (۱۳۹۹). بازخوانی مواجهه راهبردی شبکه‌های فارسی‌زبان با نظریه مقاومت (با تأکید بر شبکه‌های بی‌بی‌سی فارسی و من‌وتو). *علوم سیاسی*، ۲۳(۹۲)، ۲۰۵-۱۶۳. <https://dx.doi.org/10.22081/psq.2021.69815>
- خزائی‌کوهپیر، میثم. (۱۳۹۶). مقایسه عملکرد شبکه خبر صداوسیما و شبکه بی‌بی‌سی فارسی در واپسین دور مذاکرات هسته‌ای در وین در ۱۳۹۴. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه صداوسیما.
- داودی، علی‌اصغر. (۱۳۸۱). انقلاب اسلامی، کشمکش‌های سیاسی و شکاف‌های اجتماعی. *علوم سیاسی*، ۵(۲۰)، ۲۴۴-۲۲۳.
- رستگار، هانیه. (۱۳۹۹). بررسی تقابل سنت و مدرنیته در جامعه امروزی ایران. *پژوهش ملل*، ۵(۵۹)، ۵۷-۴۳.
- رضایی، محمد. (۱۳۹۷). شکاف‌های جامعه‌ایرانی. تهران: آگاه.

روزخوش، محمد. (۱۴۰۰). شکاف‌های اجتماعی در ایران. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.

زابل‌زاده، اردشیر، صادقی، جواد، و حاجیوند دستگردی، مهرداد. (۱۳۹۹). نحوه برجسته‌سازی مهم‌ترین مسائل اجتماعی ایران در اخبار سیمای جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی: بخش خبری ۳۰:۲۰). *مطالعات رسانه‌ای*، ۱۵ (۴۸)، ۶۳-۸۶.

زیبایی، مریم سادات. (۱۳۹۷). مقایسه و بررسی عملکرد بی‌بی‌سی فارسی و رسانه ملی در یازدهمین انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دماوند.

سورین، ورنر و تانکار، جیمز. (۱۳۹۲). نظریه‌های ارتباطات. مترجم علیرضا دهقان، تهران: دانشگاه تهران.

شکرخواه، یونس. (۱۳۷۴). خبر. تهران: مرکز گسترش آموزش رسانه‌ها. صالحی، کوروش. (۱۴۰۰). شکاف‌های اجتماعی اواخر دوره ساسانی و تأثیر آن در گریز لایه‌های زیرین جامعه ایرانی. *جامعه‌شناسی تاریخی*، ۱۳ (۱)، ۲۵۴-۲۱۹. <http://dx.doi.org/13.1.219>

عبادی، بهزاد. (۱۳۸۹). تأثیر شکاف‌های اجتماعی بر بی‌ثباتی سیاسی پس از دهمین انتخابات ریاست جمهوری در ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

عقبلی، سیدوحید، سلطانی‌فر، محمد، و میرزاخانی، مریم. (۱۳۹۰). بررسی روش‌های برجسته‌سازی اخبار در سایت‌های اینترنتی از دیدگاه کارشناسان ارتباطات. *رسانه*، ۲۱ (۲)، ۱۵۸-۱۲۷.

<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.10227180.1389.21.2.7.3>

فرقانی، محمد مهدی، و رحیمی، مهرناز. (۱۳۸۹). تصویر ایران در مطبوعات آمریکا: تحلیل محتوای مجله‌های تایم و نیوزویک در دوره‌های هفتم و نهم ریاست جمهوری. *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۶ (۱۹)، ۱۶۰-۱۳۷.

فکوهی، ناصر. (۱۳۸۵). فرهنگ ملی، فرهنگ‌های قومی-جماعتی و بازار اقتصاد صنعتی. *جامعه‌شناسی ایران*، ۷ (۱)، ۱۴۸-۱۲۶.

<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17351901.1385.7.1.5.6>

فهیمی‌فر، اصغر، بشیر، حسن، و فراس‌العضل، محمد. (۱۳۹۵). تحلیل گفتمان گزارش شبکه‌های تلویزیونی الجزیره العربیه، بی‌بی‌سی عربی و العالم درباره انقلاب مصر. *مطالعات بین‌رشته‌ای رسانه و فرهنگ*، ۶ (۲)، ۷۶-۵۳.

گودرزی، حسن. (۱۳۸۹). مقایسه‌گفتمان خبری خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (ایرنا) و سایت بی‌بی‌سی فارسی در مورد اخبار هسته‌ای ایران با تأکید بر مسئله ساخت تأسیسات هسته‌ای قم در فردو. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صداوسیما.

مهدی‌زاده، سید محمد. (۱۴۰۰). نظریه‌های رسانه: اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی. تهران: همشهری.

نجفی، سید حسین، زرین کلاه، علیرضا، و هرمزی‌زاده، محمدعلی. (۱۴۰۲). بازنمایی ناآرامی‌های شهریور و مهر ۱۴۰۱ ایران در شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان (مطالعه موردی: شبکه تلویزیونی بی‌بی‌سی فارسی). *پژوهش‌های سیاست/اسلامی*، ۱۱ (۲۴)، ۲۶۴-۲۳۹.

<https://doi.org/10.22034/ipr.2024.191720>

نصری، قدیر، و مرسلی، فاطمه. (۱۳۹۵). شکاف‌های اجتماعی نوپدید و مسئله ثبات پایدار: به نگاهی به ایران امروز. *امنیت پژوهی*، ۱۵ (۵۵)، ۸۴-۵۹. نعمتی‌انارکی، داوود، فرامرزیانی، سعید، و بسطامی، حسن. (۱۳۹۰). مقایسه تطبیقی اخبار زنان در سایت‌های واحد مرکزی خبر، بی‌بی‌سی فارسی و صدای آمریکا در سال ۱۳۸۸. *جهانی رسانه*، ۶ (۲)، ۱۵۰-۱۳۰.

نوری ممرآبادی، علی. (۱۳۹۵). مقایسه‌گفتمان خبری بی‌بی‌سی فارسی و صدای آمریکا درباره پنجمین دوره انتخابات مجلس خبرگان رهبری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صداوسیما.

نوریس، پیپا، و کدی، نیکی. (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی سیاسی شکاف‌های اجتماعی. مترجم پرویز دلیرپور و علیرضا سمیعی‌اصفهانی، تهران: کویر. ویندال، سون، سیگنایزر، بنو، و اولسون، جین. (۱۳۷۶). کاربرد نظریه‌های ارتباطات. مترجم علیرضا دهقان، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه.

برجسته‌سازی شکاف‌های
اجتماعی ایران در
رسانه‌های فارسی‌زبان
خارجی مورد مطالعه
بی‌بی‌سی فارسی در
ناآرامی‌های شهریور-آبان

پایگاه‌های اینترنتی

اعتماد آنلاین (۵ آذر ۱۴۰۱). هنوز مدرکی برای سناریو بودن مرگ مهسا امینی وجود ندارد.

<https://www.etemadonline.com>

عرشه آنلاین (۵ مهر ۱۴۰۱). اختلال و قطعی اینترنت در مناطق تهران و سایر شهرها.

<https://www.arshehonline.com>

نیک قلم، جواد (۱۴۰۱، ۱۷ آذر). محبوب‌ترین شبکه اجتماعی در ایران کدام است؟ پایگاه شهر سخت‌افزار.

<https://www.shahrsakhtafzar.com>

منابع انگلیسی

Cambridge Dictionary. (2025). Retrieved from Cambridge Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gender-gap>

Evans, G., & Northmore Ball, K. (2017). Long-term factors: Class and religious cleavages. In *The Routledge Handbook of Elections, Voting Behavior and Public Opinion*. London: *Routledge*, 228-241.

Flanagan, S. (1982). Changing Values in Advanced Industrial Societies. *Comparative Political Studies*, 14(4), 403-444.

<https://doi.org/10.1177/0010414082014004001>

Maxwell, J. (1996). *Qualitative research design: An interactive approach*. *SAGE Publications*.